

GÜELL I ROCA, Maria Alba

(Tàrrrega, 19 de novembre de 1900 – San José de Costa Rica, 27 de febrer de 1997).

Maria Alba Güell i Roca nasqué a Tàrrrega amb el canvi de segle, el 19 de novembre de 1900, aixoplugada per un dels cognoms més emblemàtics, enaltits i reconeguts de la capital de l'Urgell. Va ser la filla gran del llibreter, músic, escultor, pintor i activista targarí Josep Güell i Guillaumet, i de la seva esposa Maria Roca i Lamarca.

Josep Güell i Guillaumet, nascut a Tàrrrega el 3 de febrer del 1872 i mort a la mateixa ciutat el 16 de novembre de 1930, era fill del fuster, gravador i carter targarí Joan Güell i Eroles i de Teresa Guillaumet i Agelet, de Camarasa. Va tenir quatre germans: Baldomer (llibreter i fundador de l'emblemàtica Llibreria Güell), Víctor (escolapi), Maria (casada amb l'albarder targarí Josep Viladot i Grauet) i Neus (casada amb l'industrial local Magí Pera i Roca). Josep Güell i Guillaumet, com el seu germà Baldomer i el seu cunyat Magí Pera, foren figures centrals del catalanisme targarí del primer terç del segle XX. Josep Güell promogué diverses entitats a la Unió Catalanista: l'Agrupació Catalanista de Tàrrrega (1898) i la Lliga Catalanista d'Urgell i Segarra (1903). Alguns dels articles sorgits de la ploma del Mestre Güell (com popularment se'l coneix) foren publicats en revistes locals com *El Àguila Tarraguense*, *La Renaixença* o *La Signou*. En el terreny musical, fou el director i fundador de l'Orfeó Nova Tàrrrega (1915), que assolí un gran nivell artístic. També va ser compositor, autor de molta música coral i de tres sardanes. Va ser director de l'Escola de Gimnàstica Rítmica (1912) i membre de la Societat Lírica Carnicer (1900). Va

ser un personatge molt polifacètic que es dedicà a la música i a la pedagogia, però primordialment a la pintura decorativa i a la restauració de murals. Figura destacada de la història targarina, Joaquim Capdevila opina que simbolitza «l'intel·lectual que es val de les arts com a motor de la recuperació social i la lluita així contra el materialisme de l'època».⁴⁸

Maria Roca i Lamarca, nascuda a Tàrrrega l'any 1870, era filla de l'ebenista i propietari targarí Ramon Roca i Pijuan i d'Antonia Lamarca i Borges, del Palau d'Anglesola. Ramon Roca va ser, per un curt espai de temps, regidor de l'ajuntament interí que nomenà l'autoritat provincial dins el context de la Revolució de Setembre de 1868, que va suposar l'inici del Sexenni Democràtic. Francesc Roca, germà del Ramon i tiet de la M. Alba, va ser un significat membre del republicanisme històric targarí. El germà de Maria Roca, Antoni Roca i Lamarca, propietari modest

M. Alba Güell, Tàrrrega, 1920.

Arxiu fotogràfic família Antich-Güell, cortesia de Jordi Antich Montero.

⁴⁸ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim, *Tàrrrega (1898-1923): Societat, política i imaginari*, pàg. 583-584.

Fotografia
1a comunió
de M. Alba Güell.
Arxiu fotogràfic
família Antich-Güell,
cortesía de Jordi
Antich Montero.

i comerciant, va ser designat interventor del republicà Francesc Jordana amb motiu de les eleccions municipals de 1903. La germana del Ramon i tieta de M. Alba, Maria Roca i Pijoan, va ser la mare de Magí Pera i Roca, empresari i un dels fundadors de l'Agrupació Catalanista de Tàrraga, que destacà per la seva activitat civico-catalanista i es va casar amb Neus Güell i Guillaumet, germana de Josep Güell i tieta de la M. Alba.⁴⁹

Fruit de la unió de Josep Güell i Maria Roca nasqueren tres fills: M. Alba, Jordi (nascut el 12 de desembre de 1902) i Bonaventura (19 d'octubre de 1904). La família residí en el número 81 del Raval del Carme, on la M. Alba gestà una infantesa plàcida, agradable, envoltada per un ambient culte i d'erudició que condicionà llur educació i que forçosament havia d'influir en la formació de la seva personalitat.⁵⁰ L'any 1917, però, la tragèdia colpí l'estabilitat familiar amb la prematura mort del fill Jordi, quan només tenia quinze anys. Fou greu el trasbals que ocasionà la pèrdua, i tant afectà el pare, que s'hagué de suspendre la festa de l'estrena i benedicció de la senyera de l'orfeó programada per aquelles dates. El pare mai no es recuperà de la sotragada.⁵¹

M. Alba Güell cursà els estudis de Magisteri a l'Escola Normal de Mestres de Lleida, finalitzant-los l'any 1920. Un cop aconseguida la titulació, es traslladà a Barcelona i ingressà a la Universitat Industrial de can Batlló, on realitzà els cursos impulsats per la Mancomunitat de Catalunya i destinats al perfeccionament del

magisteri emfatitzant sobretot en l'aprenentatge i l'ensenyament del català, i que eren dirigits pel pedagog Alexandre Galí i Coll. Fou en aquest entorn acadèmic que la M. Alba coneugué Marcel·lí Antich i Camprubí (Gironella, Bergadà, 1895 – San José de Costa Rica, 1968), aleshores professor de català de l'Escola del Treball, de la Universitat Industrial, i mestre a l'Escola Catalana de la Casa de la Caritat, amb qui es casaria poc anys després.⁵²

En aquesta època universitària, s'esdevingué el cop d'estat del general Primo de Rivera. A Catalunya, durant el maig de 1924, la repressió exercida en l'àmbit intel·lectual per la dictadura va ser intensa. A causa de l'afer Dwelsahauvers, Marcel·lí Antich fou sancionat pel règim i obligat a dimitir de l'Escola del Treball i de la Escola Catalana de la Casa de la Caritat.⁵³ Un any mes més tard, el 21 de juny, M. Alba Güell i Marcel·lí Antich es casaren a Tàrraga. El mateix any naixeria la primera filla, Montserrat, que es casaria, anys més tard, amb el poeta, novel·lista i reeixit dramaturg Ambrosi Carrión i Juan (Barcelona, 1888 – Cornellà de Conflent, 1973).

Junts, M. Alba i Marcel·lí emprengueren una vida i un projecte en comú. A suggeriment de Pompeu Fabra i amb patrocini de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i el Politecnium, el 1926 fundaren a Badalona, al carrer de Sant Anastasi (del Pinzell), 56, una escola catalana i de mètodes moderns, que rebé el nom d'Escola Antich. Aquesta escola utilitzava mètodes d'ensenyament basats en els avenços pedagògics impulsats per l'Escola Moderna de Francesc Ferrer i Guardia: l'ensenyança laica, la llibertat d'ensenyament o les classes a l'exterior enjardinat de l'escola amb el bon temps, n'eren alguns dels seus elements. A banda de la seva tasca docent, els mestres Antich i Güell s'ocuparen de formar una biblioteca ambulante que oferia llibres, els de la seva col·lecció particular, als joves.⁵⁴ El 14 de març del mateix any nasqué el segon fill, Jordi.

L'any 1928, nasqué a Tàrraga en Josep, el tercer fill. I el mateix any, el govern de la Dictadura clausurà l'Escola Antich i apartà en Marcel·lí

⁵⁰ Així mateix, i segons s'extreu del patró de població de Tàrraga de l'any 1915, els Güell i Roca també varen residir al carrer de La Font, núm. 3. Al patró consta Maria Roca com a propietària de l'immoble. Un germà seu, Ramon Roca, aleshores afectat per una discapacitat, no sabem quina, vivia amb la família.

⁵¹ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim, *Tàrraga (1898-1923)*, pàg. 417 i 538.

⁵² Extret de les notes autobiogràfiques de M. Alba Güell, pertanyents a l'arxiu familiar Antich-Güell i cedides per cortesía de Jordi Antich i Montero, nét de M. Alba Güell.

⁵³ L'any 1924, com a conseqüència del moviment de solidaritat amb el científic d'origen belga George Dwelsahauvers, que dirigia un laboratori de psicologia experimental a la Universitat Industrial, Marcel·lí Antich fou acomiadat juntament amb cent-cinquanta professors més. El president de la Mancomunitat de Catalunya imposat pel dictador Primo de Rivera, Alfons Sala i Argemí, comte d'Egara, havia desautoritzat l'obra intel·lectual del professor Dwelsahauvers, fet que motivà la protesta dels seus col·legues i el seu posterior acomiadament (un d'ells, com diem, Marcel·lí Antich).

⁵⁴ TORNAFOCH YUSTE, Xavier, «Marcel·lí Antich i Camprubí: mestre i editor. Apunts per a una biografia», *L'Erol: revista cultural del Berguedà*, Berga, 2015, núm. 124, pàg. 36.

de les seves funcions. Es traspassà l'escola a Josep Boada i Gassull,⁵⁵ amb una venda fictícia, gràcies a la qual l'escola es pogué reobrir, tot i que impartint oficialment en castellà. A pesar dels trasbalsaments, M. Alba Güell continuà treballant-hi fins al 1930, any en què l'escola tancà definitivament. Per aquelles dates, Marcel·lí Antich fundà Edicions Proa i la col·lecció de novel·la A Tot Vent, junt amb Josep Queralt i Clapés i Joan Puig i Ferrer. Fou una empresa que tingué una gran rellevància en la difusió entre el públic català, i en català, de la novel·listica europea i nord-americana de l'època i també dels clàssics dels segles XIX i XX. Com en els anys d'infantesa, ens aquells anys de trànsit cap a la maduresa la M. Alba va ser testimoni privilegiat de l'efervescència cultural que es manifestava aleshores en la societat.

L'any 1929, Proa publicà la primera traducció d'Andreu Nin, *Crim i càstig*. Seria precisament per la influència d'en Nin, traductor del rus i antic company de l'Escola de Magisteri, que la M. Alba i el Marcel·lí esdevindrien marxistes, afiliant-se, en el cas de Marcel·lí, al Partit Obrer d'Unificació Marxista, el POUM.⁵⁶

Aquell any, nasqué el quart fill, Andreu, i abans d'arribar la República naixeria la cinquena, la Maria Dolors. Com els anteriors, l'Andreu nasqué a Tàrrrega, lloc que, pels vincles familiars existents, la M. Alba acostumava a visitar i hi residia en algunes temporades.

Amb l'adveniment de la República, el 1931, la M. Alba i el seu marit pretengueren recuperar l'escola de Badalona, però en Boada feu vàlida la venda i se n'apropià. Aleshores la M. Alba ja no exercia de mestra i s'hostatjava a Tàrrrega amb els fills. Aquell any, naixeria el sisè fill, Núria. Dos anys més tard, un dels fills, en Jordi, que aleshores tenia sis anys, quedà afectat per una congestió pulmonar pre-tuberculosa que l'obligà a fer repòs absolut durant 19 mesos. Aconsellada pels metges, la M. Alba marxà de Tàrrrega per anar amb els fills a Gironella, on s'hi estigueren fins al 1933. No els acompanyà el pare, que romangué a Barcelona i trencà amb Josep Queralt per desavinences no confirmades. Marcel·lí Antich no tardà a fundar una efímera editorial amb Francesc Payarols, Josep Cruells i Andreu Nin, l'Editorial Atenea; al poc temps de posar-se en funcionament, fou clausurada, i l'últim títol, *La Revolució Proletària d'Astúries*, de Narcís Molins i Fàbregas, que tingué un gran èxit de vendes, va ser confiscada per la policia.

M. Alba Güell i alumnes de l'escola Antich, de Badalona, any 1928. AFFAG.

L'esclat de la Guerra Civil ocasionà que la M. Alba i els seus passessin per uns anys crítics i de summa dificultat. L'any 1933, la M. Alba i els sis fills s'havien traslladat a Berga, on tres anys més tard els agafà l'aixecament militar del 18 de juliol. A causa de la militància política d'en Marcel·lí i de la mateixa afinitat política de la M. Alba, hagueren de passar per un calvari d'angoixes i desassossecs que començà l'agost de 1938, amb la detenció d'Antich i Camprubí i el seu ingrés a la presó Model; va passar quan visitava uns companys del POUM, partit que, arran dels Fets de Maig de 1937 i del seu suport a les faccions anarcosindicalistes, quedà il·legalitzat pel govern de la República. Marcel·lí Antich estigué tancat fins abans de l'arribada de l'exèrcit nacional a Barcelona, quan el deixaren anar juntament amb els altres presos del POUM. L'exiliaren a França i el tancaren al camp de concentració per a refugiats de Bram.⁵⁷

Com si el neguit i el sofriment que hagué de suportar la M. Alba a causa de la desaparició

M. Alba Güell i els fills a la casa familiar de Gironella, any 1933. AFFAG.

⁵⁵ Josep Boada i Gassull (Salt, 1901-?, 1982) fou mestre de l'Escola Antich i de l'Escola Catalana.

⁵⁶ Tret de la pàgina web de Wikipedia: https://ca.wikipedia.org/wiki/Usuari:201.191.254.154/proves/Marcel%20-%20B71%20AD_Antich_i_Camprub%20AD. Última consulta, l'1 de juny de 2017.

⁵⁷ De les notes autobiogràfiques de M. Alba Güell.

**M. Alba Güell i
Marcel·lí Antich,**
Costa Rica, 1950.
AFFAG.

del seu marit no fos suficient, a començaments de 1939 la casa de Berga on vivien ella i els fills fou confiscada pel Servei d'Informació Militar (agència d'intel·ligència de la Segona República Espanyola durant la Guerra Civil, creada per a limitar les activitats de quintacolumnistes, anarquistes i altres «desestabilitzadors i incontrolats»), i ells foren evacuats a Granollers i a la Roca del Vallès, on hi vivia la germana, Bonaventura, el seu marit Karl Meier, de nacionalitat suïssa, i els dos fills d'aquests, Amadeu i Núria. Després tots passaren a instal·lar-se amb l'àvia materna, Maria Roca i Lamarca, a Barcelona. Finalment, la M. Alba rebé notícies d'en Marcel·lí el 24 de juny del mateix any; una carta de la Creu Roja li comunicava que es trobava a França, al camp de refugiats de Bram, petit municipi de la regió d'Occitània. Aquesta notificació, després de molts mesos de no saber res de la sort d'en Marcel·lí, fou acollida amb molta satisfacció i un gran recel. Sense pensar-s'ho dos cops, la M. Alba emprengué el camí del país gal amb la intenció de fer-li costat.

El 9 de juliol de 1939, la M. Alba i els fills viatjaren amb Maria Teresa Garcia i Banús, dona de Joan Andrade, militant del POUM, fins a la frontera i ocultant-se, passaren a peu cap a França. Tres dies després, arribaren a Prada del Conflent, on Florenci Guix, del POUM i exalcalde de Berga, els posà en contacte amb Pau Casals i Delfilló, violoncel·lista, pedagog i compositor, qui dirigia una organització que proporcionava allotjament als refugiats en hotels de la zona. A principis d'agost, la M. Alba i els fills entraren a un hotel de Vernet dels Banys, 11 kilòmetres sota el Canigó. En esclatar la guerra europea, la situació a França es tornà molt més dramàtica per als exiliats espanyols i catalans, perquè arribaven al sud de França els exiliats francesos provinents de l'Alsàcia i la Lorena ocupades

pels exèrcits alemanys, i aleshores les possibilitats d'allotjament es complicaren molt. Els hotels foren requisats pel govern francès per tal d'acollir els refugiats de la guerra europea i la família hagué de traslladar-se a Thuès-Entre-Valls, petita localitat de la regió del Llenguadoc. El maig de 1940, la M. Alba i els fills acabaren al camp de refugiats de Bram. Només entrar-hi, s'assabentaren que Marcel·lí Antich ja havia estat alliberat i es trobava treballant a Tolosa de Llenguadoc. Aquest, per la seva banda, en tenir coneixença que la seva família estava retinguda al camp de Bram, a través de contactes aconseguí alliberar-los i retrobar-se amb ells per traslladar-se plegats a Tolosa, gràcies a una promesa de treball feta a M. Alba Güell de Jean Dejean, majorista de peix, el qual anteriorment ja havia contractat en Marcel·lí per fer tasques de comptable. Visqueren en aquella localitat fins al 1949.⁵⁸

Durant el gener de 1945, l'activisme catalanista de la M. Alba i el Marcel·lí quedaria palès amb la participació del segon en la fundació del Moviment Socialista de Catalunya, i formant part de la Secció de Lletres de l'Associació de Cultura Catalana de París. Així mateix, la M. Alba participà en la fundació del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc.

L'any 1947, la M. Alba i el Marcel·lí es trobaven immersos en greus dificultats econòmiques a causa d'una disputa amb el majorista de peix Jean Dejean, i això els ocasionà la pèrdua dels llocs de treball. Aquest fet fou dramàtic per a ells, ja que plantejava moltes incerteses; una d'aquestes era l'esperança de tornar a Catalunya: no volien posar en risc ni els amics, ni els familiars. El 1949, la família Antich i Güell decidí d'emigrar. Ajudats per un amic dels temps de Badalona i que feia uns anys que vivia a Costa Rica, Silvestre Isern i Ventura, deixaren França i travessaren l'oceà per arribar a l'illa del Carib; amb ells viatjaren tots els fills menys la Montserrat, que es quedà a París.

Un cop instal·lats a San José de Costa Rica, la M. Alba aconseguí de donar classes i seguí donant suport i ajudant en Marcel·lí, que treballà en diversos diaris, va ser directiu de l'Editorial Costa Rica, fundà la seva pròpia empresa editorial, Antich Editores, dedicada a l'edició d'històries selectes, obres mestres explicades per a nens, i cap al 1955 fundà la Llibreria Llatina. Tant la M. Alba com en Marcel·lí, des que arribaren a Costa Rica s'implicaren en activitats d'indole cultural. Així mateix, Antich i Camprubí fou secretari del Cos de Mantenidors en l'organització dels Jocs Florals de la Llengua Catalana efectuats el 8 de maig de 1955.

⁵⁸ Notes autobiogràfiques de M. Alba Güell.

El 4 d'agost de 1968, moria a San José, de càncer de píl·lor, Marcel·lí Antich i Camprubí.

La M. Alba, sense tenir un protagonisme tan rellevant com el que tingué el seu marit, més dedicada a educar amb èxit i mà de ferro els fills, romangué el que li restava de vida a San José, realitzant només esporàdiques sortides de l'illa per anar a visitar els familiars de Tàrraga. La primera d'aquestes fou el 1982, quan rebé una invitació de part de l'ajuntament de Tàrraga, amb motiu de la celebració del cente-

nari del naixement del Mestre Güell. Satisfeta i molt emocionada, decidí d'anar-hi; tenia 82 anys. Tan contenta estigué de retrobar-se amb els seus i de retornar a llocs emblemàtics de la seva vida, com foren Badalona, Berga o la mateixa Tàrraga, que, més endavant, hi tornaria dues vegades més.⁵⁹

M. Alba Güell i Roca morí a San José el 27 de febrer de 1997, als 96 anys.

⁵⁹ Amb motiu del rodatge del documental *On són les dones targarines?*, gravació d'entrevistes impulsat per la regidoria d'Igualtat i Joventut de l'Ajuntament de Tàrraga que s'estrenà el 6 de maig de 2017 al cinema Majèstic targarí, en una de les sales del Museu Comarcal de l'Urgell, el dia 6 de febrer de 2017, vàrem entrevistar el Sr. Jordi Antich i Montero, nét de M. Alba Roca i Marcel·lí Antich, el qual ens facilità aspectes rellevants dels últims anys de la vida de la M. Alba a Costa Rica, i que hem inclòs en la biografia. Volem agrair-li la bona disposició i col·laboració. Actualment, a San José hi viuen entorn d'una vintena de descendents de Marcel·lí Antich i M. Alba Güell.